

Η οραματική ευεργεσία του Τζωρτζή Δρομοκαΐτη, στην αθηναϊκή κοινωνία !

Γράφει ο Πάνος Ν. Αβραμόπουλος

Μέσα σε δύσκολα χρόνια που το απελεύθερο ελληνικό κράτος, προσπαθούσε να βρεί το βηματισμό του και να χτίσει υποδομές κοινωνικής προνοίας, οι οποίες θα

παρείχαν μέριμνα και φροντίδα για τους χειμαζόμενους Έλληνες, αλλά και θα του έδιναν ευρωπαϊκό προσανατολισμό για την αρτιότητά του, ένας ψηλής ευαισθησίας Έλληνας, ο Γιώργος ή Τζωρτζής Δρομοκαΐτης από την Χίο, έρχονταν με μια πελώρια οικονομική και ηθική κληροδοσία, να τονώσει τους πάσχοντες από ψυχικά νοσήματα. Μέχρι εκείνη την περίοδο όσοι αντιμετώπιζαν οποιοδήποτε ψυχιατρικό πρόβλημα, κλείνονταν στην Μονή του Δαφνίου, κάτω από άθλιες συνθήκες, που προσέβαλαν ευθέως την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, εδείροντο, έμεναν πάμπολλες φορές νηστικοί και μέσα σε αυτό το καθεστώς ζόφου και ηθικής απανθρωπιάς, άφηναν στην Μονή Δαφνίου, την τελευταία τους πνοή. Ενώ σε ακόμα πιο τραγικότερες καταστάσεις, γύριζαν στους δρόμους της Αθήνας ελεύθερα μόνοι τους, με κίνδυνο να σκοτωθούν ή και να δημιουργήσουν ασύνειδα, σοβαρά προβλήματα σε άλλους ανθρώπους. Αυτή την σοβαρότατη έλλειψη και ηθική ασχήμια της ελληνικής πολιτείας, ήλθε με την υψηλή κοινωνική του ευαισθησία, αλλά και τον ευγενή του πατριωτισμό το 1880, να καλύψει ένας μεγάλος Έλληνας επιχειρηματίας από την Χίο, ο Γεώργιος ή Τζωρτζής Δρομοκαΐτης. Συμβάλλοντας καθοριστικά στην ίδρυση του γνωστού σε όλους μας «Δρομοκαΐτειου ιδρύματος», που έδωσε την λύτρωση και την με όρους αξιοπρέπειας νοσηλεία, σε όσους έπασχαν από ψυχιατρικά νοσήματα.

Πως έχει όμως το χρονικό αυτής της μεγάλης ευεργεσίας για την αθηναϊκή κοινωνία και την Ελλάδα ευρύτερα; Ο Χιώτης επιχειρηματίας λοιπόν Γιώργος – Τζωρτζής Δρομοκαΐτης, μετά από πολύχρονη απουσία στο εξωτερικό όπου και έκανε μεγάλη περιουσία, επιστρέφει στην Ελλάδα. Και στις 21 Φεβρουαρίου του 1880, κληροδοτεί με διαθήκη του, ένα πολύ μεγάλο τμήμα της περιουσίας του, προκειμένου να δημιουργηθεί ψυχιατρικό ίδρυμα για την

θεραπεία των ψυχικών πασχόντων, το οποίο θα έφερε τιμητικά το όνομά τόσο του ιδίου, όσο και της γυναίκας του Ταρσής. Προς την κατεύθυνση αυτή κατέλειπε το πελώριο ποσό της εποχής των 650.000 δρχ. και με εκτελεστές της Διαθήκης του, τους Ιωάννη Βούρο, Μάρκο Ρενιέρη και Χαρίλαο Εμμανουήλ, για να αναζητήσουν τον καλύτερο χώρο δημιουργίας του ιδρύματος και να επιμεληθούν την ανέγερσή του. Στα 1883 και υπουργεύοντας των Οικονομικών, του μεγάλου μας μεταρρυθμιστή Χαριλάου Τρικούπη – που αργότερα ως πρωθυπουργός, θα δώσει μεγάλο αγώνα, για τον θεσμικό εκσυγχρονισμό της Ελλάδος – το ελληνικό κράτος αποδέχεται την δωρεά του Χιώτη επιχειρηματία, η οποία κατηγορηματικά όριζε μετά την οικοδόμηση του ψυχιατρικού ιδρύματος, να κατατεθούν και 300.000 δρχ – επίσης μεγάλο ποσό για την εποχή – στην Εθνική Τράπεζα, ώστε από τους παραγόμενους τόκους να καλύπτονται τα έξοδα του ιδρύματος. Προχωρώντας η κυβέρνηση στην υλοποίηση του έργου, παραχώρησε στην περιοχή της Αγίας Βαρβάρας και επί της Ιεράς Οδού 321 στρέμματα – σε μια τοποθεσία με φυσική καλλονή τότε και ωραίο κλίμα – προκειμένου να

ανεγερθεί το ψυχιατρικό ίδρυμα. Για την αποπεράτωσή του, απαιτήθηκαν πέντε χρόνια, τα οποία συνέχισαν να αποτελούν χρόνια μαρτυρίου για τους πάσχοντες, μέχρι να πάνε στην προβλεπόμενη στέγη, που θα είχαν τις απαιτούμενες ιατρικές και κοινωνικές φροντίδες. Βιώνοντας το ανηλεές μαρτύριο και τις μεσαιωνικές συνθήκες της Μονής Δαφνίου. Και σε αυτό το διάστημα έλαβαν χώρα και πολλές καταγγελίες στον τύπο, για τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης των ψυχοπαθών, αλλά και τα χυδαία βασανιστήρια στα οποία υποβάλλοντο, οδηγώντας κάποιους από αυτούς και στον θάνατο! Μάλιστα ήταν τόσο συγκλονιστικές οι καταγγελίες, που εξώθησαν τον υπουργό Χαρίλαο Τρικούπη, να επισκεφθεί ο ίδιος

την Μονή Δαφνίου και να διαπιστώσει την αλήθεια των καταγελλομένων. Αλλά να που ήλθε ξαστεριά για το οξύ αυτό κοινωνικό πρόβλημα, με την αποπεράτωση του αρτιγέννητου ψυχιατρικού ιδρύματος. Τα εγκαίνιά του έλαβαν χώρα την 1-η Οκτωβρίου 1887, με την καταγιστική παρουσία της αθηναϊκής κοινωνίας, που τα επιδοκίμασε ως το τέλος του κοινωνικού άγους της Μονής Δαφνίου. Άδραξε έτσι την ευκαιρία – ποιος άλλος; - το πειραχτήρι τότε

της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής, ο Γιώργος Σουρής, να χαιρετίσει με την ευφυΐα, την οξύτητα, αλλά και το ακατάλυτο χιούμορ των στίχων του, την δημιουργία του σωτήριου και ελπιδοφόρου ιδρύματος.

Έγραφε λοιπόν στα 1887 ο Σουρής στους Ρωμιούς του :

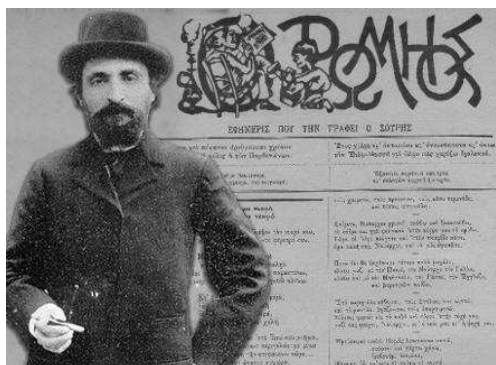
**Ω εορτή των εορτών ! Ω' ευτυχής ημέρα !
Ω τώρα πρέπει ο καθείς του 'Αστεως πολίτης
Να βάλη στο μπαλκόνι του μια κόκκινη παντιέρα
Με μια χρυσή επιγραφή «Ζωρζής Δρομοκαϊτης».
Ναι τώρα πρέπει στολισμός με δάφναις και μυρσίναις,
Ναι τώρα πρέπει κανονιές, φανάρια και ρετσίναις.
Φρενοκομείον κτίζεται και στην σοφήν Ελλάδα.
Ω ο Θεός εφώτισε τον Χιώτη τον Ζωρζή
και τώρα μέσα στου Δαφνιού την τόση πρασινάδα
θα βρίσκωμε παρηγοριά και η μνήμη του θα ζή.
Ω μέγα ευεργέτημα των ευεργετημάτων
Ω μόνον οικοδόμημα των οικοδομημάτων.
Θέλει λαμπρόν Μουσουλείον αυτός ο Κληροδότης
Παιάνας και αποθέσωσιν εις τρίτους ουρανούς !
Ευρέθη μες στους Χιώτιδες με γνώσι και ένας Χιώτης
και εσκέφθη ο μέγας του και πρακτικός του νούς
πως μέσα στην Ελλάδα μας που πλημμυρούν τα φώτα
φρενοκομείον έπρεπε να γίνει πρώτα πρώτα.**

Αλλά με την τελετή της θεμελιώσεως του Ιδρύματος, κάποιους μήνες αργότερα, στην οποία παρέστη και ο ίδιος ο πρωθυπουργός τότε Αλέξανδρος Κουμουνδούρος, ο Σουρής ξαναχτύπησε με τους απaráμιλλους στίχους του, που δονούσαν καρδιές στην ελληνική κοινωνία και έγραψε στους Ρωμιούς του :

**Ετέθη ο θεμέλιος Δρομοκαϊτης λίθος
παρόντος του πρωθυπουργού και των αρχών εν γένει
τους υπεδέχθη με χαράν και των τρελών το πλήθος
και τέλος όλοι έφυγαν κατενθουσιασμένοι.**

Μια ευχή εκφράζομεν επι τη ευκαιρία :
Το ευγενές μας κτήριον ποτέ να μην αδειάσει,
Ήγουν πας Έλλην και Ελληνίς κυρία,
Ευχόμεθα να το ιδεί και να το δοκιμάσει.
Ευχόμεθα μετ' ου πολύ και δεύτερον να γίνει
Και εν ανάγκη μάλιστα να κτίσωμεν και τρίτον
γιατ' είναι μονοπώλιον και η παραφροσύνη
εδώ στην χώρα των Μουσών, στην χώρα των χαρίτων.

Ωστόσο την εμπνευσμένη και υψηλής κοινωνικής ευαισθησίας δωρεά του Γεώργιου Δρομοκαΐτη, θα ακολουθήσουν και άλλοι μεγάλοι έλληνες ευεργέτες. Σε αυτό το μήκος κύματος, ο Ανδρέας Συγγρός κατέβαλε κάθε

χρόνο ένα πολύ υψηλό ποσό, για την νοσηλεία των αδύναμων οικονομικά ασθενών. Μάλιστα στα 1889 θα καταστήσει μόνιμη αυτή την δωρεά του, με διαθήκη που κατέλειπε υπέρ του «Δρομοκαΐτειου» και με την οποία παράλληλα προέβλεπε ανέγερση περιπτερού υποδοχής 100 απόρων γυναικών στο ίδρυμα, το οποίο θα έφερε τιμητικά το όνομά του. Ακόμα μεγάλοι ευεργέτες του «Δρομοκαΐτειου» υπήρξαν ο Κωνσταντίνος Σεβαστόπουλος, που με δωρεά

του ανηγέρθη νοσηλευτικό τμήμα στο ίδρυμα, το οποίο φέρει και το όνομά του και κατέλειπε επίσης μια σημαντικής αξίας οικία του στην Αθήνα, για την εξυπηρέτηση των σκοπών του, ο Πανταλέων Θεολόγου που με κληροδοσία του ανηγέρθη στα 1893, άλλο ένα ακόμη τμήμα του «Δρομοκαΐτειου», αλλά και η μεγάλη Ελληνίδα – με πλείστες δωρεές κοινωνικής προσφοράς – Ιφιγένεια Συγγρού, που στα 1913 κατέλειπε για το ίδρυμα, χρεόγραφα πολύ υψηλής αξίας. Για να ακολουθήσουν το δρόμο των παραπάνω και άλλοι μικρότεροι δωρητές και ευεργέτες. Αλλά προς αυτή την κατεύθυνση σημαντικός ήταν και έρανος που διενεργήθηκε από τον ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη στην Αμερική, με τα έσοδα του οποίου χτίστηκε στα 1921, νέο διώροφο περίπτερο για τους άντρες. Στην μακρά αλυσίδα των ευεργετών, θα συμβάλουν ακόμα, ο Αλέξανδρος Πάλλης στα 1921 με μεγάλη οικονομική συμβολή, αλλά και η Έλενα Βενιζέλου, ο Ευγένιος Ευγενίδης, η Βιργινία Σκυλίτση, ο Χαράλαμπος Σ. Σπηλιωτόπουλος, ο Σοφοκλής Δάφτσης, η Ελένη Χελιώτη και ο Σπύρος Βελέτζας.

Η ανέγερση και λειτουργία του «Δρομοκαΐτειου» λοιπόν, επέπρωτο να θεραπεύσει πολλές αδυναμίες της ελληνικής τότε πολιτείας και να λυτρώσει τους ανθρώπους που σε κάποια στιγμή της ζωής τους και υπο το βάρος πολλών αδυναμιών και προβλημάτων, αντιμετώπιζαν ψυχιατρικά προβλήματα. Και όλα αυτά με την αγάπη και την κοινωνική ευαισθησία, των μεγάλων μας ευεργετών για την ελληνική πατρίδα, που είχαν «βάλει πλάτη» και είχαν εκπληρώσει το ηθικό και εθνικό τους χρέος, ως «οικονομικά ευδοκιμήσαντες». Αυτές εξάλλου τις ευχάριστες στιγμές για τον τόπο, με την δημιουργία του ελπιδοφόρου ιδρύματος, αποτύπωνε με το δικό της ηθικό χρώμα στα 1888 η εφημερίδα το «**Άστυ**», που έγραφε : **«Το μόνο αρμόζον εις την εποχή ίδρυμα ήτο το του μεγάλου ευεργέτου Τζωρτζή Δρομοκαΐτου, κείμενον εις θέσειν Δαφνίου. Κατ' αρχάς το μικρό περιλαμβάνον περί τους εκατόν μόνο ασθενείς, αλλ' ήδη διατηρηθέν λίαν ευλόγως εν καλλίστη καταστάσει και επεκταθέν δύναται να περιλάβει πολλούς των κατοίκων της Ελλάδος. Άξιον παρατηρήσεως είναι, ότι όσοι εκ των Ελλήνων δεν απέθανον εξ ευλογίας. Χολέρας, κοιλιακού τύφου και εκ των επιστρατεύσεων ενοσηλεύθησαν εν τω φιλανθρωπικώ τούτω καταστήματι»**. Αυτή ήταν η ιστορία της δημιουργίας του «Δρομοκαΐτειου» ιδρύματος, που με την υψηλή ευαισθησία των ευεργετών του, έρχονταν τότε να λυτρώσει πολλούς ταλαιπωρημένους και οικονομικά αδύναμους συνανθρώπους μας και να τους προφυλάξει από το απάνθρωπο και απεχθές φάσμα της Μονής Δαφνίου, στη δύση του 19-ου αιώνα. Το εμπνευσμένο παράδει-

γμά τους, ας μας οδηγή όλους μας και ο Δήμος της Αθήνας, ας τιμά ως οφείλει, την μνήμη και το όνομά τους

*Ο συγγραφέας Πάνος Ν. Αβραμόπουλος, είναι Α΄ Αναπληρωματικός Δημοτικός Σύμβουλος Αθηναίων

www.panosavramopoulos.blogspot.gr